

date ensures compliance with the principle of “fair balance” and contributes to macroeconomic stability through preserving the integrity of business entities and protecting the investment attractiveness of the corporate sector of Ukraine.

Keywords: *corporate conflict, compulsory share buyout, fair and market value, minority interest, commercial court, Supreme Court, corporate dispute, fiduciary duties, principle of good faith, protection of property rights, shareholders’ agreement, economics, business.*

*Дата першого надходження статті до видання: 05.02.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 16.02.2026 р.*

УДК 346.543:330.341.1
DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.1.20

Сичук Іван Володимирович,
*здобувач ступеня «Доктор філософії»
Донецького національного університету імені Василя Стуса
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-0230-3861>*

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті досліджено систему законодавчого забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва в Україні. Актуальність дослідження зумовлена фрагментарністю правового регулювання, відсутністю єдиного визначення поняття «державна підтримка» та потребою систематизації механізмів стимулювання інноваційної діяльності. Метою статті є комплексний аналіз стану законодавчого забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва, визначення її сутності, систематизація елементів і засобів державної підтримки.

Проаналізовано конституційні засади, спеціальні закони, підзаконні акти та законопроект. Виявлено, що державна допомога є вузькою категорією фінансового характеру, тоді як державна підтримка охоплює комплекс правових, організаційних, інституційних та інформаційних інструментів. Систематизовано заходи державної підтримки: фінансові інструменти, податкові стимули, розвиток інноваційної інфраструктури, інформаційно-консультативну підтримку, інституційні механізми.

Встановлено, що система правового забезпечення залишається фрагментарною та частково декларативною. Запропоновано авторське визначення державної підтримки інноваційного підприємництва як системи законодавчо визначених заходів державного впливу, спрямованих на стимулювання інноваційної діяльності та розвиток інноваційної інфраструктури.

Ключові слова: *інноваційне підприємництво, економіка, інновації, державне регулювання, державна політика, економічна конкуренція, законодавче забезпечення, суб’єкт господарювання, інтелектуальна власність.*

Постановка проблеми. Інноваційне підприємництво є ключовим фактором розвитку сучасної економіки й підвищення її конкурентоспроможності в умовах глобальних трансформацій та технологічних викликів. Перехід до інноваційної моделі економічного розвитку потребує формування ефективного правового механізму стимулювання інноваційної активності суб’єктів господарювання, оскільки висока ризикованість, непередбачуваність діяльності з розробки і впрова-

дження інноваційних рішень стримує мотивацію підприємців здійснювати таку діяльність. Тому стан функціонування інноваційного підприємництва значною мірою залежить від правового забезпечення та комплексної державної підтримки, що має охоплювати як фінансові, так і нефінансові інструменти впливу.

Актуальність дослідження вказаних питань зумовлена необхідністю аналізу стану законодавства у сфері державної підтримки інноваційного підприємництва, систематизації механізмів державної підтримки суб'єктів інноваційного підприємництва та пошуку способів удосконалення правового регулювання в умовах цифровізації економіки, глобалізації ринків, євроінтеграційних процесів, зростанні ролі інтелектуального капіталу.

Аналіз останніх наукових досліджень. У науковій літературі питання інноваційної діяльності та певні аспекти державної підтримки підприємництва досліджували такі провідні вчені: О. А. Вінник, Р. А. Джабраїлов, Д. В. Задихайло, О. П. Подцерковний, В. С. Щербина, Д. В. Лічак, Я. В. Петруненко та інші. Їхні праці становлять важливий теоретичний фундамент для розуміння правової природи державної підтримки господарської діяльності загалом та інноваційної діяльності зокрема. Так, досліджується непряма державна підтримка та класифікація її засобів, аналізуються загальні аспекти державної підтримки як засобу державного регулювання, проводиться систематизація заходів підтримки інноваційної діяльності тощо. Проте, незважаючи на доробок вітчизняних науковців, недостатньо дослідженими залишаються питання комплексного аналізу законодавчого забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва, визначення її сутності, систематизації елементів і засобів державної підтримки інноваційного підприємництва, критеріїв оцінки ефективності інструментів підтримки, механізмів моніторингу й контролю та інше. Ці невирішені питання зумовлюють необхідність комплексного дослідження законодавчого забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва в Україні та похідних питань.

Метою статті є комплексний аналіз стану законодавчого забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва в Україні, визначення її сутності, систематизація елементів і засобів державної підтримки.

Виклад основного матеріалу. У національному законодавстві термін «державна підтримка» не має єдиного універсального визначення для всіх галузей, а зазвичай розкривається переважно через призму окремих галузей (аграрної, підприємницької тощо). Окремі аспекти державної підтримки відображено і в Законі України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [1], який визначає правові та економічні засади державної політики у відповідній сфері, однак не містить узагальненого дефінітивного поняття «державна підтримка». Споріднене поняття «державна допомога», закріплене у Законі України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» (ст. 1), ви-

значається як підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності [2].

Відсутність єдиного законодавчого визначення поняття «державна підтримка» зумовлює неоднорідність його тлумачення в різних галузях права. Законодавче регулювання має фрагментарний характер, оскільки визначення надаються через окремі інструменти або сфери застосування, а не через загальну категорію.

У науковій літературі містяться напрацювання щодо визначення державної підтримки. Так, Д. В. Лічак визначає поняття «непряма державна підтримка суб'єктів господарювання» як «сукупність економічних, організаційних та правових механізмів, завдяки яким суб'єктам господарювання надається державою через ринкову інфраструктуру необхідне сприяння правового, фінансового, організаційного, інформаційного та матеріально-технічного характеру, що виключає безпосередню передачу коштів та існує у формі створення стимулюючих умов для розвитку і підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання відповідно до національної економічної політики» [3, с. 3–4]. Я. Петруненко, за результатами проведеного аналізу, державну підтримку суб'єктів господарювання визначає як «врегульовану законодавством діяльність уповноважених державних органів, що полягає в розробленні та реалізації цільових програм або наданні в індивідуальному порядку фінансової підтримки суб'єкту господарювання, який має важливе стратегічне значення або відповідає іншим критеріям, визначеним у програмі, за рахунок коштів державного бюджету у будь-якій формі та з метою забезпечення стабільності національної економіки, підвищення конкурентоздатності вітчизняного товаровиробника, оздоровлення окремих галузей економіки, забезпечення соціально-економічного добробуту в державі» [4, с. 114].

До того ж А. І. Шпомер, В. В. Пророченко зазначають, що державна підтримка суб'єктів господарювання – це «один із напрямів державного регулювання. Державна підтримка передбачає використання організаційних, адміністративних, інформаційних, матеріально-технічних та фінансових заходів щодо суб'єктів господарювання» [5, с. 160]. Також у дослідженні О. О. Лабунського зазначається, що державна підтримка характеризується таким: 1) являє собою сукупність організаційно-правових (наприклад: підготовка та підвищення кваліфікації кадрів), економічних (прийняття різних програм державного, регіонального та місцевого економічного розвитку), фінансових (надання кредитів, позик, гарантій, податкового стимулювання тощо), адміністративних та інших засобів регулюючого впливу; 2) має універсальний характер, тобто надається суб'єктам господарювання у різних сферах економіки на рівноправних засадах; 3) надається на різних етапах діяльності суб'єкта господарювання; 4) стимулює розвиток господарської діяльності на засадах «здорової конкуренції» [6, с. 303].

З наведеного вище заслуговує на увагу позиція Д. В. Лічак щодо непрямой державної підтримки як системи стимулюючих умов, що є релевантним для інноваційного підприємництва, однак дещо недооцінюється значення прямої фінансової підтримки (зокрема фінансування, гранти, державні програми). Підхід Я. Петруненка, орієнтований на стратегічно важливі суб'єкти та програмні механізми, виглядає дещо звуженим, оскільки у контексті інноваційного підприємництва – інноваційна діяльність нерідко здійснюється суб'єктами малого та середнього бізнесу, які не завжди мають формальний статус «стратегічно важливих», але є драйверами інноваційного розвитку. Позиції А. І. Шпомера, В. В. Пророченка та О. О. Лабунського є більш універсальними, однак їх загальний характер потребує конкретизації з урахуванням специфіки інноваційної діяльності.

Важливим є також підхід щодо розмежування понять «державна підтримка» та «державна допомога». Д. В. Лічак передбачає співвіднесення державної допомоги лише з прямою державною підтримкою, у рамках якої конкретно визначеному суб'єкту господарювання надаються державою бюджетні кошти для їх цільового використання [3, с. 17–18]. Також у літературі зазначається, що державна допомога суб'єктам господарювання насамперед передбачає надання прямих чи опосередкованих фінансових преференцій із державного чи місцевого бюджетів [5, с. 160]. Порівнюючи дані категорії, підкреслюється, що державна допомога є більш вузьким поняттям за змістом і передбачає лише фінансову допомогу – передачу коштів, акумульованих у відповідному бюджеті або за рахунок інших ресурсів держави чи місцевих ресурсів, а також втрати доходів відповідних бюджетів. Державна підтримка – більш широка категорія, нею охоплюється будь-яка підтримка суб'єктів господарювання, окрім фінансової. Зокрема, йдеться про інформаційну, консультативну та організаційно-управлінську підтримку [7, с. 83–84]. Також у дослідженнях робиться співвідношення досліджуваних категорій як частини (державна допомога) та цілого – більш ширшого, загального поняття (державна підтримка), – що містить державну допомогу, розмежування яких можна провести виключно на етапі конкретизації їх законодавчо встановлених характеристик [6, с. 303].

Із наведеними твердженнями загалом можна погодитися, проте такі положення є недостатніми для дослідження державної підтримки інноваційного підприємництва. Зокрема, поза увагою залишаються інституційні, інфраструктурні та галузеві аспекти, що є критично важливими для розуміння механізму стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва. Треба зазначити, що інноваційне підприємництво має особливу природу – підвищений ризик, тривалий інвестиційний цикл, складність оцінки результату, – що вимагає специфічних форм підтримки, які не охоплюються наведеною класифікацією.

Як зазначається в літературі, сьогодні в Україні триває активний процес модернізації інституту державної підтримки, що передбачає не тільки внесення

змін та доповнень до законодавства України у цій сфері, але й вироблення нових механізмів визначення критеріїв відбору суб'єктів господарювання, яким має надаватися така підтримка [4, с. 113]. О. П. Подцерковний підкреслює, що «по суті, розвиток і державна підтримка інноваційної сфери в Україні коливалися від підтримки інноваційної діяльності загалом, що може бути охарактеризовано як підтримка інноваційних структур, до підтримки конкретних інноваційних проектів» [8, с. 102].

Сфера інноваційного підприємництва потребує комплексного і багаторівневого характеру державної підтримки. Водночас «державну допомогу» треба розглядати як складник «державної підтримки», що пов'язана передусім із передачею публічних ресурсів, тоді як «державна підтримка» є ширшою системною категорією, яка охоплює також організаційні, інституційні, інформаційні та регуляторні механізми впливу на розвиток інноваційного підприємництва.

З урахуванням зазначеного вище, загалом державну підтримку інноваційного підприємництва можна охарактеризувати як комплексну систему прямих і непрямих заходів правового, фінансового, організаційного та інформаційного характеру, спрямованих на стимулювання і розвиток інноваційної активності та забезпечення конкурентоспроможності економіки країни.

Важливе значення набуває *законодавче забезпечення* державної підтримки інноваційного підприємництва, оскільки саме воно визначає правові засади, інструменти та межі реалізації відповідної державної політики.

Конституція України [9] не містить прямої норми щодо державної підтримки інноваційного підприємництва як окремого інституту, однак її положення формують конституційну основу такої підтримки. Зокрема, закріплюється право на підприємницьку діяльність, включаючи інноваційну, як гарантоване державою (ст. 42). Стаття 54 визначає обов'язок держави сприяти розвитку науки та захищати інтелектуальну власність, що є базисом інноваційної діяльності. Ці та інші положення дають змогу розглядати державну підтримку інноваційного підприємництва як конституційно обґрунтований обов'язок держави.

На рівні господарського законодавства раніше значення мали ст. 16 та ст. 48 Господарського кодексу України [10], які передбачали можливість надання державної підтримки суб'єктам господарювання, зокрема у формі дотацій та інших стимулюючих заходів. Водночас із втратою чинності Господарського кодексу України відповідні положення втратили чинність, що негативно впливає на якість і системність законодавчого забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва. Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» [11] не містить положень щодо надання державної підтримки та не регулює відповідні відносини, що свідчить про зміну підходів законодавця до інструментів державного впливу на економіку.

Основним спеціальним законом у сфері інновацій та інноваційного підприємництва залишається Закон України «Про інноваційну діяльність» [12]. Закон передбачає, що основними принципами державної інноваційної політики, зокрема, є: підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері, здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, фінансова підтримка у сфері інноваційної діяльності тощо (ст. 3 Закону). Певні аспекти державної підтримки інноваційного підприємництва опосередковано відображені в положеннях цього Закону через механізми державного регулювання інноваційної діяльності. Так, відповідно до ст. 6 Закону, державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється, зокрема, шляхом визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; формування нормативно-правової бази та економічних механізмів стимулювання інноваційної діяльності; надання фінансової підтримки реалізації інноваційних проєктів; сприяння функціонуванню та розвитку сучасної інноваційної інфраструктури.

До того ж ст. 17 Закону визначає основні види фінансової підтримки інноваційної діяльності, зокрема: повне або часткове безвідсоткове кредитування інноваційних проєктів, компенсацію відсотків за кредитами, надання державних гарантій та майнове страхування реалізації інноваційних проєктів. Стаття 18 Закону встановлює джерела такої підтримки, до яких належать кошти державного та місцевих бюджетів, кошти спеціалізованих інноваційних фінансово-кредитних установ, власні та залучені кошти суб'єктів інноваційної діяльності, інвестиції фізичних і юридичних осіб, а також інші незаборонені законом джерела. Водночас положення ст. 18 Закону, якими до джерел фінансової підтримки віднесено поряд із бюджетними ресурсами, також власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності та інвестиції приватних осіб, викликають певні зауваження. Зокрема, включення таких коштів до системи державної фінансової підтримки виглядає дискусійним, оскільки за своєю економіко-правовою природою вони не є формою державного впливу, а відображають самофінансування або ринкові механізми залучення ресурсів.

У цьому контексті доцільно розмежовувати власне державну фінансову підтримку, яка здійснюється за рахунок публічних ресурсів, та інші джерела фінансування інноваційної діяльності, що лише доповнюють її, але не можуть вважатися формою державної підтримки у вузькому значенні.

Важливим елементом механізму державної підтримки інноваційної діяльності є інституційне забезпечення (ст. 19 Закону), яке передбачає створення Кабінетом Міністрів України спеціалізованих державних і комунальних небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ. До них належать державна інноваційна фінансово-кредитна установа та відповідні комунальні структури. Їх створення спрямоване на формування спеціалізованої інфраструктури фінан-

сової підтримки інноваційного підприємництва та підвищення ефективності розподілу ресурсів у цій сфері.

Загалом Закон України «Про інноваційну діяльність» закладає правові рамки для державної підтримки інноваційного підприємництва, а саме: фінансової підтримки, проте його положення потребують уточнення понятійного апарату (зокрема розмежування джерел власне державної підтримки та інших джерел фінансування); конкретизації механізмів реалізації закріплених інструментів підтримки через підзаконні акти; забезпечення реального бюджетного фінансування передбачених заходів; моніторингу ефективності діяльності створених спеціалізованих фінансово-кредитних установ.

Важливе значення у досліджуваному контексті має Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [13], який конкретизує інструменти державної підтримки інновацій. Зокрема, ст. 24 передбачає можливість надання державних гарантій щодо погашення кредитів, залучених для придбання технологій та їх складників підприємствами державного сектору, що виконують державне замовлення, за рішенням Кабінету Міністрів України та в межах бюджетних повноважень. Такий механізм свідчить про застосування державою інструментів непрямої фінансової підтримки, спрямованих на зниження ризиків інноваційної діяльності.

До того ж законодавець визначає трансфер технологій як один із пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, що зумовлює необхідність його цілеспрямованої підтримки з боку держави. Відповідно до ч. 3 ст. 6 Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [14], така підтримка реалізується через комплекс заходів, серед яких: розвиток інноваційної інфраструктури (технопарків, бізнес-інкубаторів, кластерів тощо), пряме бюджетне фінансування та співфінансування інноваційних проєктів, компенсація відсоткових ставок за кредитами, надання кредитів і грантів, а також застосування податкових, митних і валютних преференцій.

Водночас треба зауважити, що зазначені механізми переважно орієнтовані на підтримку окремих пріоритетних напрямів або визначених категорій суб'єктів, що може обмежувати доступ до державної підтримки для ширшого кола інноваційних підприємств. Це свідчить про необхідність подальшого вдосконалення законодавчого регулювання з метою забезпечення більш універсального та доступного механізму підтримки інноваційного підприємництва.

Стаття 66 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [15] передбачає, що держава забезпечує правові та економічні умови для розвитку міжнародного наукового і науково-технічного співробітництва, зокрема через участь у спільних дослідженнях, програмах, обміні інформацією та кадрами, а також інтеграцію до європейського дослідницького простору. Водночас держав-

на підтримка проявляється у сприянні участі суб'єктів у міжнародних проєктах і грантах, їх реєстрації, створенні сприятливих валютно-фінансових умов та забезпеченні належного фінансування відповідних заходів.

Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» [16] визначає стратегічні орієнтири державної науково-технічної політики, які формують селективний характер державної підтримки інноваційного підприємництва та її спрямування на ключові для економіки сфери. До пріоритетних напрямів віднесено, зокрема, національну безпеку і оборону, інформаційні та комунікаційні технології, енергетику та енергоефективність, раціональне природокористування, науки про життя, нові матеріали та фундаментальні дослідження. Реалізація цих пріоритетів здійснюється через державні цільові програми, державне замовлення на науково-технічну продукцію та підготовку наукових кадрів, що забезпечує зв'язок інноваційного підприємництва з програмно-цільовим фінансуванням і інноваційними проєктами.

Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» [17] закріплює спеціальний правовий режим (спеціальний режим інноваційної діяльності) як окрему форму державної підтримки інноваційного підприємництва, що реалізується через поєднання податкових, митних та організаційних стимулів. Його положення свідчать про селективний та проєктно-орієнтований характер державної підтримки, яка надається учасникам технологічних парків та спрямована на розвиток інноваційної інфраструктури. Водночас практика застосування цього механізму вказує на необхідність забезпечення стабільності та ефективності інструментів державної підтримки у сфері інновацій.

Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» [1] (далі – МСП) передбачає державні програми кредитування, гарантії за кредитами, компенсацію відсоткових ставок, розвиток інфраструктури підтримки (бізнес-інкубатори, центри, консультаційні структури), а також інформаційну, консультаційну й освітню підтримку підприємців. Стаття 15 Закону охоплює фінансову, інформаційну та консультаційну підтримку МСП, у тому числі в інноваційній, науковій та експортній сферах. У сфері інновацій (ст. 20) державна підтримка здійснюється через фінансування інфраструктури (інкубатори, технологічні центри, центри трансферу технологій), розвиток венчурного підприємництва, економічні стимули для інновацій, передачу наукової продукції у виробництво, залучення МСП до субпідряду, стимулювання інвестицій та міжнародної співпраці, а також розвиток кооперації між малими та великими підприємствами. Варто зазначити, що положення цього Закону значною мірою мають загальний і програмний характер, що потребує подальшої конкретизації на рівні підзаконного регулювання та практичних механізмів реалізації. Водночас позитивним є закріплення інноваційного напрямку підтримки

як окремого пріоритету державної політики, що створює нормативні передумови для розвитку інноваційного підприємництва.

Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [2] встановлює правові засади проведення моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання, здійснення контролю за допустимістю такої допомоги для конкуренції, а також спрямований на забезпечення захисту та розвитку конкуренції, підвищення прозорості функціонування системи державної допомоги та дотримання міжнародних зобов'язань України у сфері державної допомоги. Закон надає визначення державної допомоги суб'єктам господарювання як «підтримка у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності» (ст. 1). Стаття 4 Закону визначає державну допомогу як передачу державних або місцевих ресурсів суб'єктам господарювання чи втрати доходів бюджетів. Вона може надаватися, зокрема, у *формах* субсидій, грантів і дотацій, податкових пільг і відстрочок, списання боргів і компенсацій, надання гарантій та пільгових кредитів, зменшення фінансових зобов'язань, а також через операції з товарами, послугами чи державним майном на умовах, відмінних від ринкових, і збільшення державної участі у капіталі підприємств. У контексті інноваційного підприємництва зазначений Закон має важливе значення як інструмент правового забезпечення державної допомоги, зокрема для інноваційних проєктів, науково-дослідних робіт та розвитку технологій, водночас забезпечуючи її відповідність принципам рівних умов конкуренції та відкритості.

Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [18] має значення для дослідження державної підтримки інноваційного підприємництва, оскільки він закріплює спеціальний правовий режим для розвитку цифрових технологій та інноваційних компаній (зокрема через інструменти за зразком правового режиму Дія Сіті). Закон спрямований на створення сприятливого регуляторного та податкового середовища для ІТ-бізнесу, стимулювання венчурних інвестицій, захисту інтелектуальної власності та залучення висококваліфікованих фахівців. Так, Закон визначає організаційні, правові та фінансові засади функціонування правового режиму Дія Сіті, що запроваджується з метою стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні шляхом створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, розбудови цифрової інфраструктури, залучення інвестицій, а також талановитих спеціалістів (ст. 2 Закону). У межах теми дослідження цей Закон можна розглядати як приклад спеціалізованої форми державної підтримки інноваційного підприємництва, що переходить від загальних фінансових інструментів до створення цілісної інституційної екосистеми цифрової економіки.

Серед підзаконних актів значення має Стратегія цифрового розвитку інноваційної діяльності України до 2030 року (WINWIN 2030), затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1351-р [19]. Вона визначає ключові напрями державної політики, зокрема розвиток людського капіталу, інноваційної інфраструктури (інкубатори, акселератори, парки), наукоємних технологій і захисту інтелектуальної власності. Реалізація Стратегії передбачає удосконалення нормативної бази, підтримку стартапів, розвиток трансферу технологій та інноваційної екосистеми, зокрема через оновлення форм державної підтримки та інституційної структури. Значення Стратегії полягає у формуванні комплексної моделі підтримки інноваційного підприємництва, орієнтованої на комерціалізацію розробок, розвиток стартап-екосистеми та створення ефективних правових і інституційних механізмів державної підтримки.

На виконання вищевказаної Стратегії подано проєкт Закону про підтримку та розвиток інноваційної діяльності № 13715 від 29.08.2025 [20], що є важливим етапом формування сучасної моделі державної підтримки інноваційного підприємництва в Україні. Цей проєкт загалом визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання та підтримки державою інноваційної діяльності і спрямований на розвиток економіки України інноваційним шляхом. Відповідно до ст. 26 проєкту Закону, органи державної влади здійснюють стимулювання інноваційної діяльності за допомогою правових, інституційних, організаційних, цифрових і фінансових інструментів, зокрема через нормативне регулювання, координацію суб'єктів, реалізацію державних програм, розвиток інноваційної інфраструктури та надання підтримки.

Згідно зі ст. 28 проєкту Закону, передбачаються такі методи державної підтримки інноваційної діяльності: пільгове кредитування (повне безвідсоткове кредитування та/або часткове безвідсоткове кредитування до 50 відсотків суми кредиту, повна чи часткова компенсація відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проєктів); державні гарантії, які надаються для забезпечення виконання боргових зобов'язань суб'єктів господарювання – резидентів України; інноваційні гранти; інноваційний ваучер; державне замовлення; фінансування інноваційно орієнтованих досліджень; інноваційне партнерство; премії та стипендії; залучення коштів урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ; здійснення державно-приватного партнерства; фінансування в інших формах, передбачених законодавством. До того ж окремою нормою проєкту Закону передбачається питання фінансового забезпечення інноваційної діяльності (ст. 29).

Згалом проєкт Закону демонструє системний підхід до регулювання інноваційної діяльності, поєднуючи різноманітні інструменти державної підтримки

від фінансових (гранти, пільгове кредитування, гарантії) до інституційних та організаційних (інноваційна інфраструктура, партнерства, координація політики); проєкт формує концептуальну основу для посилення ролі держави як активного учасника інноваційного розвитку, створюючи передумови для ефективного функціонування інноваційного підприємництва через різні механізми підтримки.

У літературі пропонується на законодавчому рівні визначити принципи державної підтримки суб'єктів господарювання, організаційно-правові основи діяльності бізнес-інкубаторів, визначити перелік органів, що здійснюють державну підтримку суб'єктів господарювання [3, с. 4].

Отже, чинне законодавство України у сфері державної підтримки інноваційного підприємництва формує окремі правові засади та механізми підтримки, які охоплюють фінансові, інституційні й регуляторні інструменти. Водночас її ключовими проблемами залишаються фрагментарність, декларативність окремих норм та недостатня ефективність практичної реалізації, що зумовлює необхідність подальшого вдосконалення правового регулювання з урахуванням принципів прозорості та орієнтації на результативність інноваційної діяльності.

Узагальнюючи нормативні та доктринальні підходи, державну підтримку інноваційного підприємництва треба розглядати як комплексний багаторівневий механізм публічного впливу, що включає систему правових, організаційних, інституційних, фінансових, інформаційних та регуляторних інструментів, спрямованих на стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Така система не є однорідною за змістом, а формується через поєднання різних видів і форм впливу держави – від стратегічних цілей до безпосереднього фінансування та створення інноваційної інфраструктури. Її характерною рисою є поєднання прямих і непрямих заходів, що дає змогу забезпечувати як ресурсну підтримку інновацій, так і формування сприятливого середовища для їх розвитку.

У межах цієї системи найбільш типовими заходами (засобами) державної підтримки інноваційного підприємництва є: 1) фінансові інструменти (пільгове кредитування, гранти, компенсація відсоткових ставок, державні гарантії, державне замовлення); 2) податкові, митні та інші економічні стимули; 3) розвиток інноваційної інфраструктури (технопарки, бізнес-інкубатори, кластери, центри трансферу технологій); 4) інформаційно-консультаційна та освітня підтримка; 5) організаційно-управлінські заходи (координація суб'єктів, державні програми, стратегічне планування); 6) інституційні механізми (створення спеціалізованих фінансово-кредитних установ, інноваційних агенцій); 7) державно-приватне партнерство. У сукупності ці елементи формують цілісну модель державної підтримки, орієнтовану на забезпечення інноваційного розвитку економіки та підвищення конкурентоспроможності інноваційного підприємництва.

Висновки. На підставі проведеного дослідження з'ясовано, що у національному законодавстві відсутнє універсальне визначення поняття «державна під-

тримка», що зумовлює його фрагментарне та галузеве тлумачення. Це ускладнює формування цілісної правової моделі підтримки, зокрема у сфері інноваційного підприємництва.

Встановлено, що державна допомога є вузькою категорією, що охоплює передусім фінансові форми підтримки за рахунок публічних ресурсів і пов'язана з впливом на конкуренцію, тоді як державна підтримка має ширший, системний характер і включає також організаційні, інституційні та інформаційні інструменти.

Включення до джерел фінансової підтримки інноваційної діяльності (ст. 18 Закону України «Про інноваційну діяльність») власних чи запозичених коштів суб'єктів інноваційної діяльності та інвестицій приватних осіб є суперечливим, оскільки такі ресурси за своєю економіко-правовою природою не є проявом державного впливу, а становлять форми самофінансування та ринкового залучення капіталу, що виходять за межі змісту державної підтримки у вузькому значенні.

Попри наявність значної кількості нормативних актів, система правового забезпечення державної підтримки інноваційного підприємництва залишається фрагментарною, частково декларативною та недостатньо узгодженою, що знижує ефективність її практичної реалізації. Окремим негативним чинником є втрата чинності системоутворюючих норм (зокрема Господарського кодексу України) без належної компенсації у новому законодавстві.

Інноваційне підприємництво потребує багаторівневої, комплексної системи державної підтримки з урахуванням його специфіки (ризиковість, тривалий інвестиційний цикл, складність оцінки інноваційних результатів тощо). Це зумовлює потребу у вдосконаленні законодавства, чіткій конкретизації механізмів підтримки, розвитку інноваційної інфраструктури та впровадженні ефективних інструментів реалізації державної політики у цій сфері.

З огляду на наукові джерела та законодавчі положення *державна підтримка інноваційного підприємництва* – це система законодавчо визначених заходів державного впливу (фінансових, організаційних, інституційних та інформаційних), спрямованих на стимулювання інноваційної діяльності, розвиток інноваційної інфраструктури та комерціалізацію результатів науково-технічної діяльності.

Подальші наукові дослідження варто зосередити на аналізі окремих видів, форм і засобів державної підтримки інноваційного підприємництва та їх правового регулювання.

Список використаних джерел

1. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4618-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 3. Ст. 23.
2. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: Закон України від 01 лип. 2014 р. № 1555-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 34. Ст. 1173.

3. Лічак Д. В. Господарсько-правове забезпечення непрямої державної підтримки суб'єктів господарювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Одеса, 2011. 21 с.
4. Петруненко Я. Поняття державної підтримки суб'єктів господарювання як засобу забезпечення ефективного використання бюджетних коштів. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 110–115. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/6/20.pdf> (дата звернення: 07.05.2026).
5. Шпомер А. І., Пророченко В. В. Правові проблеми визначення поняття, змісту та форм державної допомоги суб'єктам господарювання. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. Вип. 4(44). С. 156–161.
6. Лабунський О. Щодо розмежування категорій «державна підтримка» та «державна допомога». *Науковий вісник Дніпровського державного університету внутрішніх справ*. 2025. № 1. С. 298–307. DOI: <https://doi.org/10.32782/2078-3566-2025-1-38> (дата звернення: 07.05.2026).
7. Дмитрик О. О., Токарева К. О. Податкові пільги як форма державної допомоги суб'єктам підприємництва. *Право та інноваційне суспільство*. 2019. № 1(12). С. 80–86.
8. Правові засоби стимулювання інноваційного розвитку України в умовах євроінтеграції: монографія / О. П. Подцерковний, М. Д. Василенко, Д. В. Зятіна, Л. Д. Романадзе та ін.; за заг. ред. С. В. Ківалова, О. П. Подцерковного. Одеса: Фенікс. 2015. 270 с.
9. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
10. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22. Ст. 144.
11. Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб: Закон України від 09.01.2025 № 4196-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2025. № 29, ст. 94.
12. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 лип. 2002 р. № 40-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 36. Ст. 266.
13. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 верес. 2006 р. № 143-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 45. Ст. 434.
14. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08 верес. 2011 р. № 3715-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 19–20. Ст. 166.
15. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26 листоп. 2015 р. № 848-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 3. Ст. 25.
16. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11 лип. 2001 р. № 2623-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 48. Ст. 253.
17. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 991-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. Ст. 363.
18. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 6–7, ст. 18.
19. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 груд. 2024 р. № 1351-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-p> (дата звернення: 07.05.2026).
20. Проект Закону про підтримку та розвиток інноваційної діяльності № 13715 від 29.08.2025. *Сайт ВРУ*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/57219> (дата звернення: 07.05.2026).

Ivan Sychuk. Legislative provision of state support for innovative entrepreneurship

The article examines the system of legislative support for state support for innovative entrepreneurship in Ukraine. The relevance of the study is due to the fragmentation of legal regulation, the lack of a single definition of the concept of “state support” and the need to systematize mechanisms for stimulating innovative activity. The purpose of the article is a comprehensive analysis of the state of legislative support for state support for innovative entrepreneurship, determining its essence, systematizing the elements and means of state support.

The constitutional principles, special laws (on innovation, technology transfer, support for small and medium-sized enterprises, state aid, digital economy), by-laws and the draft law are analyzed. It is revealed that state aid is a narrower category of a financial nature, while state support covers a complex of legal, organizational, institutional and informational instruments. State support measures are systematized: financial instruments, tax incentives, development of innovation infrastructure, information and consulting support, institutional mechanisms.

It is established that the system of legal support remains fragmentary and partly declarative. The author's definition of state support for innovative entrepreneurship is proposed as a system of legislatively defined measures of state influence aimed at stimulating innovative activity and developing innovative infrastructure. The need to specify support mechanisms and create an effective system of state support for innovative entrepreneurship is substantiated.

Keywords: *innovative entrepreneurship, economy, innovation, state regulation, state policy, economic competition, legislative support, business entity, intellectual property.*

*Дата першого надходження статті до видання: 09.02.2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026 р.*

УДК 346.26

DOI 10.31558/2786-5835.2026.1.1.21

Слободяник Тетяна Миколаївна,

кандидатка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри фундаментальних і галузевих юридичних наук

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1838-5781>

Сосіна Каріна Вікторівна,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

факультету права, гуманітарних та соціальних наук

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

РОЛЬ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ В КОРПОРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ: УКРАЇНСЬКИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Стаття присвячена комплексному дослідженню правової природи, функцій та місця наглядової ради в системі корпоративного управління акціонерних товариств. Актуальність теми зумовлена процесами європейської інтеграції України, глобалізацією фінансових ринків та необхідністю підвищення прозорості й ефективності корпоративного управління.

У статті проаналізовано чинне законодавство України, зокрема Цивільний кодекс України та Закон України «Про акціонерні товариства», і зроблено висновки, що нормативна база встановлює дворівневу модель управління, закріплюючи за наглядовою радою виключну компетенцію. Розкрито основні функції наглядової ради: контрольну, стратегічну, захисну, призначальну та консультативну.

У роботі здійснено порівняльно-правовий аналіз двох основних моделей корпоративного управління – моністичної (англо-американської) та дуалістичної (континентальної), з детальним висвітленням досвіду Німеччини, Великої Британії та рекомендацій Принципів корпоративного управління G20/ОЕСР (2023).

Особливу увагу приділено існуючим системним проблемам практичної реалізації інституту наглядової ради в Україні. Серед ключових недоліків автор виділяє: відсутність чітко-